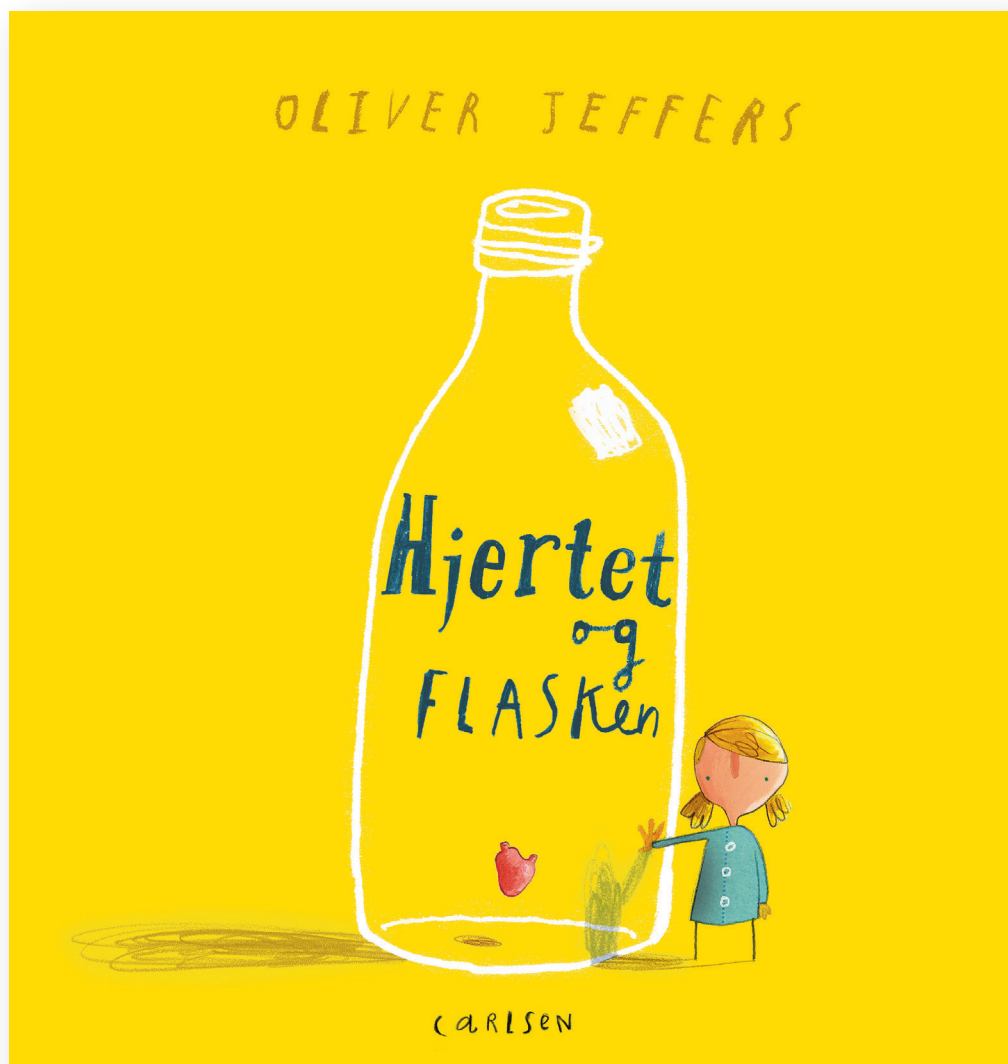

Ned i litteraturen

Et undervisningsforløb af
Trine May

CARLSEN Ekstra
carlsensekstra.dk

Her skal du arbejde med billedbogen *Hjertet og flasken*. Den er skrevet og tegnet af Oliver Jeffers. Men hvad er egentlig en billedbog? Det skal vi først finde ud af.

Bøger med billeder

Der findes mange slags bøger med billeder, og du har sikkert bladret i mange forskellige – lige siden, du blev født.

Fagbøger

Nogle bøger med billeder handler om virkeligheden. De er fagbøger. En fagbog kan fx være en bog om fugle, om lastbiler eller om brandstationer. Og bogens billeder kan vise dig præcis, hvordan en brandstation ser ud, eller hvor udstødningsrøret sidder på en lastbil. Tit er billederne ligefrem fotografier – fx fra en brandstation. Her viser billederne dig altså det, ordene forklarer.

- Kender I sådan nogle bøger?
- Hvilke?
- Hvorfor er det godt at læse fagbøger med billeder?

Fortællinger

Andre billedbøger har en fortælling. Det er en opdigtet historie, som en forfatter og en tegner har fundet på. Fx er bøgerne om *Vitello* fortællinger, for Vitello findes ikke i virkeligheden.

- Kender I andre billedbøger med en fortælling?
- Hvilke?
- Hvorfor er det godt at læse billedbøger med fortællinger?

Netop sådan en billedbog er *Hjertet og flasken*. Den fortæller altså en opdigtet historie ved hjælp af ord og billeder.

i

Ord og billeder

I billedbøger med fortællinger er billederne sjældent fotografier. De er næsten altid tegnet eller malet. Og det er ikke sikkert, de viser det samme, som ordene fortæller.

Måske fortæller ordene dig *noget* af historien, og billederne fortæller dig *mere* eller *andet* end ordene.

Billederne i en billedbog kan fx vise dig, hvordan personerne eller stederne i historien ser ud. Og farverne kan være med til at vise en stemning.

- Hvilken stemning kommer du i, når du ser lyse farver som lysegul, lyserød, lysegrøn?
- Hvilken stemning kommer du i, når du ser mørke farver som sort, mørkegrå eller mørkebrun?
- Hvilke farver ville du vælge til en glad tegning?
- Hvilke farver ville du vælge til en uhyggelig tegning?
- Hvorfor?

FØR DU HØRER HJERTET OG FLASKEN

For- og bagside

Se nu godt på billedbogens for- og bagside, inden du åbner den, og lyt til din lærers oplæsning af bagsideteksten.

?

Her er nogle spørgsmål, som din lærer læser op et ad gangen. Når et spørgsmål er læst op, skal I drøfte det i makkerpar ganske kort, fx et halvt minut, og bagefter samle op i klassen. Så læser din lærer det næste spørgsmål op, og sådan fortsætter I.

- Hvad ser I på billederne?
- Hvem tror I, de to personer er? Og hvad har de med hinanden at gøre?

- Hvad betyder det, at pigens hoved var fyldt med *alverdens forunderligheder*?
- Hvilke forunderligheder kan dit hoved være fyldt med?
- Hvad tror I, det var, der en dag skete?
- Hvad kan det betyde, at pigen *gemte sit hjerte væk på et sikkert sted*?

Et hjerte – flere betydninger

Hvad tænker du om ordet hjerte?

Tegn et stort hjerte, og skriv eller tegn inde i hjertet, alt hvad du forbinder med et hjerte.

Hæng bagefter jeres hjerter op på en væg i klassen. Se godt på hinandens hjerter, og tal om i klassen, hvad et hjerte kan betyde.

Kom fx ind på

- at et hjerte er et organ. Når hjertet går i stå, går livet i stå, og man dør
- at et hjerte tit får os til at tænke på kærlighed. Man tegner måske hjerter på kærestebreve, i breve til mor og far – ja, selv på en telefon kan man sende et hjerte som en emoji
- hvad sætningen *Mit hjerte er knust* kan betyde

Bogens forsats

Når du åbner bogen, ser du som det allerførste en masse små tegninger.

Tal i klassen om

- Hvad har de mange tegninger til fælles?
- Hvordan har personerne det med hinanden?

Drøft til sidst i makkerpar, hvad I tror, billedbogen handler om. Husk, hvad I allerede ved fra bogens for- og bagside. Saml op i klassen.

MENS DU HØRER *HJERTET OG FLSAKEN*

Nu skal du høre din lærer læse bogen op to gange. Første gang læser hun/han den uden afbrydelser, mens du følger godt med på billederne.

Tænk undervejs over, hvad du får at vide gennem billederne, som ordene ikke fortæller dig.

Efter første oplæsning

Her er nogle spørgsmål, I skal drøfte i makkerpar, og I gør som før:

Jeres lærer læser et spørgsmål op ad gangen.

Når et spørgsmål er læst op, skal I drøfte det i makkerparret ganske kort, fx et halvt minut og bagefter samle op i klassen.

- Vi møder tre personer i fortællingen. Hvem er de? Kom fx ind på: Hvor kender pigen og manden hinanden fra? Er de i familie?
- Hvordan har de det med hinanden?
- Hvorfor forsvinder manden, og hvor forsvinder han hen?
- Hvad betyder det for pigen?
- Hvad ender historien med?

Anden oplæsning - mens du lytter

Nu læser din lærer bogen op igen, og undervejs taler I om, hvad der sker i handlingen. I skal både tale om, hvad ordene fortæller, og hvad billederne fortæller.

Nogle gange er det samtaler i klassen – andre gange i makkerpar.

Alle spørgsmålene er 'tænkespørgsmål'. Det er altså spørgsmål, I skal tænke grundigt over.

Der er ingen rigtige eller forkerte svar til spørgsmålene, for de handler allesammen om, hvad I hver især tænker.

1. opslag

Klassen

- Hvem er de to personer?
- Hvad er forskellen på de to personer?
- Får vi noget at vide i billedet om de to personer, som vi ikke får at i teksten? Hvad?

2. opslag

Klassen

- Hvad laver personerne her?
- Hvordan har de det?
- Hvad tænker I om personernes munde? Hvordan er de tegnet? Hvorfor?

?

Makkerpar

Der er seks små billeder i det store billede. De ligner talebobler, for der er streger, der fører fra billederne hen til personernes munde.

- Nu skal I lege, at I er de to på billedet. Den ene af jer er manden, den anden er pigen.
- Lav et lille rollespil, hvor I siger det, I tror, de siger. Brug de seks små billeder.
- Nogle af klassens makkerpar kan bagefter opføre deres rollespil for klassen.

?

Makkerpar

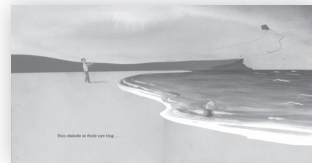
- Beskriv rummet, de to personer sidder i. I skiftes til at sige en sætning. Fx *I vinduet står en gul blomst.*
- Tal bagefter om, hvad I synes om rummet, de sidder i. Vælg i fællesskab tre ord om stemningen i rummet. Og vælg tre ord om, hvordan pigen har det lige her.

- Skriv jeres ord ind i skemaet:

Stuen	Pigen

- Præsenter jeres tillægsord for et andet makkerpar, og hør, hvilke ord, de har fundet på. I skal bruge skemaet igen senere.
- Tal bagefter om, hvordan I synes, billedets farver passer til stemningen.
- Saml op i klassen.

3., 4. og 5. opslag

Klassen

- Hvor er vi henne på de tre opslag?
- Hvordan er farverne med til at vise forskellige stemninger?
- Hvad interesserer de to personer sig for?
- Hvad laver de, når de er sammen?
- Hvordan har de det sammen?

Makkerpar

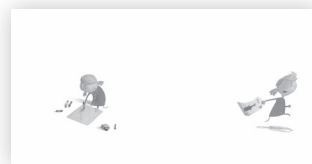
- Hvad tror I, pigen spørger manden om?
Skriv tre spørgsmål, I tænker, hun stiller ham.
- Gå sammen med et andet makker par, stil dem jeres spørgsmål.
Lyt også til deres spørgsmål, og prøv om I kan svare på dem.

6. opslag

Klassen

Dette opslag er meget anderledes end de opslag, I har set indtil nu.

- Hvordan er det anderledes?
- Hvad sker der på opslaget?

7. opslag

Klassen

Se først på venstresiden.

- Hvorfor er stolen tom?
- Hvor er manden?

Højresiden viser det samme rum, som vi så på opslag 2, men nu er farverne meget anderledes.

Klassen

- Hvordan er farverne anderledes? Hvorfor tror I, de er det?
- Hvad er der sket?
- Hvordan er farverne med til at vise stemningen her?
- Hvad tror I, pigen tænker, da hun sidder i det mørke rum og kigger på den tomme stol?

Makkerpar

- Find jeres skema med ord, og skriv også her tre ord, som I synes, passer til stemningen i rummet og tre ord om, hvordan pigen har det.
- Præsenter dem for et andet makkerpar, og hør, hvilke tillægsord, de har fundet.
- Saml op i klassen.

8. opslag

Makkerpar

Også her læser jeres lærer et spørgsmål op ad gangen, som I drøfter i makkerpar.

- Hvad betyder det at være utryg?
- Har I prøvet at være utrygge?
- Hvad betyder det, at pigen vil beskytte sit hjerte?
- Hvorfor vil hun beskytte sit hjerte?
- Har I prøvet at beskytte jeres hjerte?

Klassen

Saml op i klassen, og tal bagefter om det, der sker i teksten lige her. Det er ret underligt, for man kan jo ikke tage sit hjerte ud og putte det i en flaske.

- Hvad tænker I, det kan betyde?
- Hvorfor glemmer hun nu stjernerne og ser ikke længere havet?

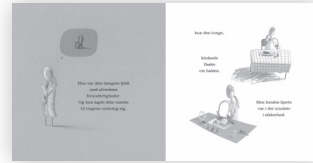
På det nederste af de to billeder på højresiden, er vi samme sted som på opslag 5.

- Hvordan er farverne forskellige på de to billeder?
- Hvordan er stemningen forskellig?

9. opslag

Klassen

- Hvad er der sket med farverne?
- Hvordan ser pigen ud her? Hvad er der sket med hende?
- På venstresiden er en tænkeboble. Hvad tænker pigen, tror I?

10. opslag

Klassen

Her ser vi igen samme landskab, som vi har set før.

Sammenlign billedet med landskabet på opslag 5 og 8. Kom fx ind på:

- Hvad er der sket med farverne?
- Hvad er der sket med pigen?
- Hvor lang tid, tror I, der er gået?
- Hvem er den anden person på billedet?
- Sammenlign også med opslag 2. Hvad har de to opslag til fælles?

11. og 12. opslag

Makkerpar

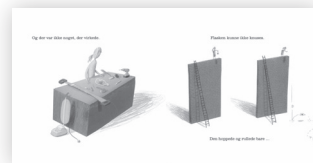
På de to opslag er der mange små billeder, som tilsammen viser et forløb.

- Fortæl hinanden, hvad der sker på de to opslag. I skiftes til at fortælle om et billede.

Klassen

Pigen kan ikke svare den lille, og taleboblen er tom.

- Hvorfor kan hun ikke svare?
- Hvorfor kan hun ikke få hjertet ud af flasken?
- Hvad gør hun for at få det ud?

?

13. opslag

Klassen

Her ser vi igen stranden. Sammenlign også her med de andre opslag med billeder af stranden.

- Hvad har den lille pige lavet på stranden?
- Hvorfor tror I, flasken ruller hen til hende?

14. opslag

Klassen

- Hvad er det, den lille pige kan, som den store ikke kan?
- Hvorfor tror I, der ingen detaljer er på dette opslag? Vi ser fx ikke stuen, stolen er i. Her er kun en lyserød og en hvid baggrund.
- Hvad kan farverne betyde?

15. opslag

Klassen

- Nu sidder pigen der, hvor manden sad før. Hvad laver hun der?
- Der er masser af detaljer og farver i den store tænkeboble. Hvorfor, tror I? Hvad kan det betyde?

Makkerpar

- Find igen jeres ark med ord, og fyld nye på.
Tre ord om stemningen og tre ord om pigen.

16. opslag

Nu er flasken tom.

Bogen hedder *Hjertet og flasken*. Hjertet og flasken skiftes til at være fyldte og tomme.

Når pigens hjerte er fyldt, er flasken tom.
Når flasken er fyldt, er pigens hjerte tomt.

Makkerpar

- Forklar for hinanden, hvad pigens hjerte er fyldt af
  - i begyndelsen af fortællingen
  - i slutningen af fortællingen

Klassen

Saml op i en klassesamtale, og giv eksempler på, hvad jeres hjerter kan være fulde af.

EFTER DU HAR HØRT *HJERTET OG FLASKEN*

Fortællingens forløb

Som du allerede ved, er *Hjertet og flasken* en fortælling – altså en opdigtet historie.

Men en fortælling har også to andre kendetegn:

- den har en hovedperson
- den er bygget op af tre dele

I *Hjertet og flasken* er pigen hovedperson, for det er hende, bogen handler om, og hun er med på alle bogens opslag.

Fortællingens dele

De tre dele, en fortælling består af, er: Begyndelsen, midten og slutningen.

Der, hvor handlingen skifter fra begyndelsen til midten og fra midten slutningen er altid et vendepunkt. Sådan her er alle fortællinger bygget op:

i

1. I **begyndelsen** er alt, som det plejer at være.
2. Så kommer et **vendepunkt**: Der kommer et problem for hovedpersonen, og midten af historien handler om, hvordan hovedpersonen har det med problemet.
3. Mod **slutningen** kommer et andet vendepunkt, der hjælper hovedpersonen til at få løst sit problem. Måske fordi hovedpersonen møder en anden person, der kan hjælpe.

Klassen

- Hvordan passer det på *Hjertet og flasken*?
- Kan I finde vendepunkterne?
- Find jeres skema med ord om stemningen og om pigen. Hvordan passer de på det, du lige har lært om begyndelse, midte og slutning?

?

Alene

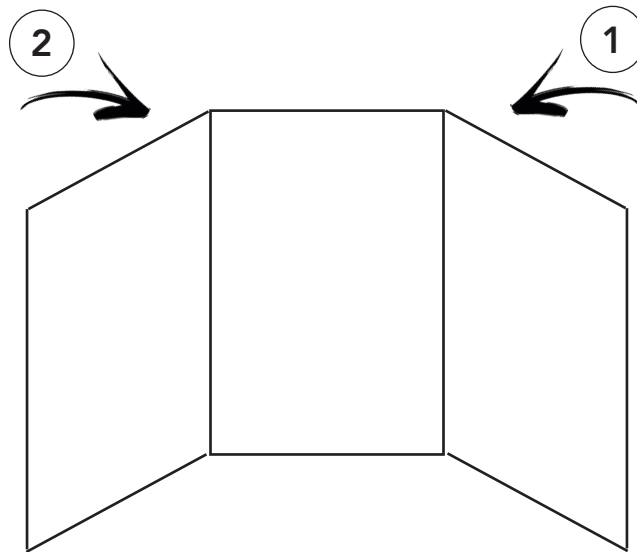
For at få et overblik over handlingen i de tre dele, skal I nu lave en foldebog med tre felter:

Ét felt for begyndelsen, ét for midten og ét for slutningen.

I skal bruge et halvt liggende A4 ark. Der skal ikke være linjer eller tern på arket. Kopipapir er godt.

Jeres lærer skærer arkene over for jer.

- Fold nu enderne ind over hinanden sådan her:

- Farv de tre felter i tre farver, du synes, passer til stemningen i fortællingens begyndelse, midte og slutning.
- Skriv bagefter ord eller tegn tegninger i de tre felter. Jeres ord eller tegninger skal vise, hvad der sker i begyndelsen, i midten og i slutningen af *Hjertet og flasken*. Måske kan I bruge jeres skema med ord om stemningen og pigen.

Genfortælling

I *Hjertet og flasken* fortæller billederne mere af historien, end ordene gør. Nu skal I fylde flere ord på.

Mundtlig genfortælling - Makkerpar

- Genfortæl i fællesskab historien mundtligt med jeres egne ord. I skal altså virkelig fortælle, hvad I tænker, der sker for pigen.
- Brug jeres foldebøger som støtte.

Klassen

Vis jeres foldebøger for hinanden i klassen, og lad nogle af makkerparrene genfortælle historien for klassen.

Tal bagefter om:

- Var der noget, der manglede?
- Var der noget, I havde forstået anderledes?
- Hvor lang tid går der i fortællingen?
- Hvordan kan I vide det?

Skriftlig genfortælling - Alene

Billedbogen *Hjertet og flasken* har 16 opslag. Fordel opslagene på elever i klassen, så hver elev har ét opslag.

Det gør ikke noget, at flere har det samme opslag.

- Tag et nyt liggende A4-ark (igen kopipapir).
Skriv en tekst om, hvad der sker på opslaget.
Skriv med dine egne ord.
Husk, at billedet på opslaget sikkert viser meget mere, end ordene fortæller, så det skal du selvfølgelig også skrive om.
- Tegn også en tegning til din tekst. Her skal tegningen vise det samme – eller noget af det – som dine ord fortæller. Brug selvfølgelig farver, der passer til stemningen.

Klassen

Saml bagefter alle ark, og hæng dem op ved siden af hinanden i den rigtige rækkefølge. Hvis flere elever har haft det samme opslag, hænger I dem under hinanden.

- Læs alle teksterne op.
Fortæller de til sammen hele historien?
Hvor er vendepunkterne?

Billedbogen og mig

Klassen

Tal i makkerpar om disse spørgsmål:

- Hvad får fortællingen jer til at tænke på?
  - har I selv oplevet noget, der ligner?
  - har I hørt om andre, der har oplevet noget, der ligner?
  - har I mødt noget i andre historier, der ligner? Fx i bøger, film eller historier du har fået fortalt?

Saml op i klassen.

Afsluttende samtale

- Fuldfør disse sætninger:
  - Bogen drejer sig om kærlighed, fordi ...
  - Bogen drejer sig om sorg, fordi ...
  - I bogen er børn og voksne forskellige, fordi ...
  - Bogen er speciel, fordi ...
- Hvad er forskellen på at læse en *fagbog* om et hjerte og en *fortælling* om et hjerte?
- Forklar, hvordan man kan blive klog af at læse fagbøger.
- Forklar, hvordan man kan blive klog af at læse fortællinger.